

Mészöly Dezső

Pécsi Sándor sírjánál

A pataki diákok nevében búcsúztatnám Pécsi Sándort. De mi nem búcsúzunk tőle: magunkkal visszük, akár Madách színházi barátai. Nem kell magyaráznom, hogy értem ezt. Ha magyaráznám, már szónoklat lenne belőle – s a szónoklást Sándor porában sem tűrné szívesen.

Már ez a néhány mondat is retorikának tetszik az ő művészetének egyszerű nagysága mellett.

Az őszinteség zsenije volt – és történetesen pataki diák. Történetesen? Öntudatosan is. A patakiak sokat tudnának beszélni erről... Jó volna nem használni nagy szavakat. De a nagy pillanatok nagy szavakat kívánnak. És Patakról szólva Petőfi is nagy szavakat használ – még prózában is. Azt mondja róla az Úti levelekben: a szabadság oroszlánbarlangja.

Duray Tibor: Rácz István portréja, tusrajz

Tudtuk-e mi, pataki diákok, annak idején, hogy milyen barlang melegében nevelődünk? Talán ritkán fordult ez meg a fejünkben, még ritkábban a

nyelvünkön. De ösztönösen ráérez-
tünk az élet leghétköznapibb percei-
ben is. Milyen természetesen egyet
jelentett Patakon magyarnak lenni és
szegénypártinak lenni. S milyen ter-
mészetes volt igazságpártinak lenni.
Igen, jól emlékszem, hogy minden
farizeus szemforgatás, minden mame-
luk helyezkedés, minden álságos, nem
őszinte megnyilvánulás milyen köz-
neveltségbe fulladt abban a diáktársá-
dalomban.

Pécsi Sándorról szólva: jól tudom én,
hogy a hazug pátoszt nem tűrő, szen-
vedélyes őszinteség, az egyszerű
nagyság vele született tulajdona volt.
Túlzás volna azt mondani, hogy ezt
az iskolától kapta. Én csak annyit
mondok: mi, akik együtt nevelődtünk
vele az oroszlánbarlangban, mindig ott
éreztek játékában a pataki diákot is.
Az élet úgy akarta, hogy ne csak di-
ákként, felnőtten is egy iskolába ke-
rüljünk. Abba a színházba, mely –
elsősorban éppen Pécsi művészetének
kisugárzására – az őszinteség iskolá-
ja lett a magyar színjátszásban. Tíz
éven át közös otthonunkról: a Madách
Színházról beszélek...

Madách színházi barátaimról tudtam
meg azt is, hogy Sándort azon a reg-
gelen kezében szereppel, szemén
szemüveggel találták meg az ágyán.
Úgy aludt el, mint aki csak egy percre

alszik. Úgy halt meg, mint aki csak
egy percre hal meg. Nem mondom,
hogy Isten veled, Sándor. Velünk ma-
radsz.

Csak egy napra halt meg: amíg eltemettük.

*Másnap egy lépcsőház boltja alatt feltűnt: -
ott az az elkésett, sietősen menő!...*

(El kellett fordulnom: ne lássam, hogy nem ő!)

*Azután ajtón át hallottam a hangját,
s éreztem, még szólna, szólna ő, ha hagynák...*

*(De nem ütött már át beszéde a nótán,
ahogy a szomszédom csavart rádióján,*

*s ismét zene ömlött...) Azután mögöttem
roppant a pad ... (Ő volt?) S mikor felütöttem*

*Csehovot: a könyvben egy magános férfi
az ő zavarával kezdett heherészni...*

*Csak egy napra halt meg. Azóta akárhol
járok a tömegben, felbukkan a Sándor:*

*- már a tarkójáról megismerem, - érzem,
ha kicsit kilépek, mindjárt utolérem! –*

*(Elhangzott 1972-ben, Pécsi Sándor
temetésén.)*